

Eesti Mesinduse Koostöökogu käsitus Eesti mesinduse probleemvaldkondadest ja ettepanekud kitsaskohtade kõrvaldamiseks

Mesilaste tervis(hoid).

Sel teemal on kolm probleemset alajaotust:

1. Eesti riiklike struktuuride kompetents võitluses mesilashaiguste ning –parasiitidega:
  - Veterinaarteenistuse suutlikkus mesilashaiguste diagnoosimisel ja ravil
Vastavalt Loomatauditõrje seaduse §9 on mesinikul kohustus teavitada veterinaararsti oma „põllumajandusloomade“ ulatuslikust haigestumisest või hukkumisest. Diagnoosimise õigust või kohustust mesinikul pole, aga kompetents on üldjuhul olemas. Veterinaararstil on õigus ja kohustus haigust diagnoosida, aga kompetentsi selleks üldjuhul pole. Sama kehtib ka levinumate mesilashaiguste (varroatoos) ravi puhul.
  - Veterinaarteenistuse ebapiisav pädevus mesinduse alal muudab sisuliselt mõttetuks ka veterinaararstide poolt eeldatavalt läbi viidava mesilate veterinaarkontrolli. Selline olukord süvendab formalismi ja ebateadlikumate mesinike seas karistamatuse tunde levimist.

Ettepanek: Suunata 2-3 tegutsevat veterinaararsti, kel selleks soov olemas, riigi kulul õppima Olustvere TMK-s mesindust (täisprogramm) ja seejärel mesilashaiguste süvaõppesse mõnes sobivas õppeasutuses välisriigis.

- Puudub riiklikul tasandil valmisolek ohtlike mesilashaiguste või –parasiitide leviku tõkestamiseks Loomatauditõrje seaduse 4. ptk mõistes.
See on eriti ohtlik (seni õnneks hüpooteetilises) olukorras, kus Eestisse jõuab mõni uus parasiit, nagu Tropilaelaps-lest või väike tarumardikas. Ebaselge (või hoopis puudu?) on tegevusjuhend ameerika haudmemädaniku taudipuhangu puhuks. Lahenduseks on ühelt poolt jällegi pädeva veterinaarpersonali olemasolu ja teiselt poolt loomatauditõrje programmi(de) väljatöötamine ja kehtestamine (Loomatauditõrje seaduse §43 mõistes) Veterinaar- ja Toiduameti ning mesinike koostöös. 2013. aastal juba valmistati ette riikliku loomatauditõrje programmi projekt ameerika haudmemädaniku puhuks, aga see jäi teadmata põhjustel toppama. EMK on valmis mesinikepoolse partnerluse enda kanda võtma.

Ettepanek: Moodustada Veterinaar- ja toiduameti loomatervise osakonna juhtimisel ja EMK osalusel töörühm eesmärgiga töötada välja riiklikud loomatauditõrje programmid ohtlike mesilashaiguste (parasiitide) jaoks. Töörühma esimene töökoosolek peaks toimuma veebruari 2015 jooksul.

- Mesilastele mõeldud veterinaarravimite kättesaadavus ja sortiment.
Selles kategoorias tulevad eelkõige kõne alla ravimid varroalesta tõrjumiseks, aga ka nt. üha suuremaks probleemiks kujuneva noseematoosi ära hoidmiseks ja ravimiseks (juba on olemas ka mitte-antibiootilisi ravimeid). Lestatõrje valdkonnas toimus 2014. aastal suur edasimineku, sest sortimenti lisandus uus Ravimiametis registreeritud ravim – nüüd on neid kokku kolm, pluss võimalus ravida varroatoosi kahe orgaanilise happega. Olukorras, kus varroatoos on ülemaailmselt tunnustatud üheks peamiseks mesilasperede hääbumise põhjustajaks ja kus haigust põhjustaval lestal tekib sünteetiliste ravimite suhtes võrdlemisi kiiresti resistentsus, on ravimite sortiment ilmselgelt väike ja nende kättesaadavus regulaarse ravi kõrghooajal augustis küsitav. Uusimat ravimit tuleb toomas käia nt. Leedust.
Normaalsetes tingimustes paneks kõik paika nõudluse ja pakkumise vahekord ning ravimite registreerimise ning kättesaadavuse tagaksid ravimite tootjad ja maaletoojad. Eesti turg on normaalsete tingimuste jaoks lihtsalt liiga väike, mistap tootjate ja maaletoojate huvi samuti leige.
Lahendus: kiiret ja lihtsat lahendust pole, aga Ravimiameti, Veterinaar- ja Toiduameti ning mesinike koostöös peaks neid siiski otsima. EMK on ka selles küsimuses valmis mesinikepoolse partnerluse enda kanda võtma.

Ettepanek: moodustada Põllumajandusministeeriumi initsiatiivil ning Veterinaar- ja Toiduameti juhtimisel töörühm (Ravimiamet, VTA, EMK) mesilasravimite kättesaadavuse parandamiseks. Töörühma esimene töökoosolek peaks toimuma veebruari 2015 jooksul.

2. Taimekaitsevahendite väärast kasutamisest tulenev kahjulik mõju mesilastele
  - Mesinduse seisukohalt on parim põllumajandus mahepõllumajandus, sest selle puhul probleeme üldjuhul ei teki.
  - Keemiliste taimekaitsevahendite vastutustundlik ja nõuetekohane kasutamine möödapääsmatu osana integreeritud taimekaitsest, aitab võimalikke mesilastele tekkivaid kahjustusi piirata – see on samm õiges suunas.
  - Suurte põllumassiivide puhul rakendatav rohestamispoliitika on samuti samm õiges suunas, kuigi mesindusega on sel vähe pistmist. Tegu on eelkõige looduslikele tolmeldajate elupaikade loomisega.
  - See-est uues Maaelu arengukavas ette nähtud vabatahtlik lisategevus mesilastele korjealade rajamise näol on igati tervitatav. **Loodetavasti muutub see taimekasvatajate seas populaarseks, nii et sügisel 2015 saaks juba selle esimesi mõjusid hinnata.**
  - Igasugune taimekaitsevahendite kasutamine toob endaga paratamatult riskimomendi – inimlik viga, ilmastikuolude järsk muutus jne. Sestap tuleb panustada
    - o Ennetamisse – järjest ohutumad kemikaalid järjest paremini ette valmistatud personali käes järjest parema järelevalve tingimustes. EMK

usub, et valdav enamus põllumehi annab taimekaitsetöid teostades oma parima, et loodust võimalikult vähe kahjustada. Samas – kuna kõik taimekaitsetööde teostajad peavad juba praegu olema põhjalikult ette valmistatud, siis kuidas saavad vead üldse tekkida?

Ettepanek: kehtestada sanktsioonid taimekaitsetöödel eksinud ettevõtete suhtes – tahtliku eksimise korral (mis toob kaasa mesilaste ulatusliku hukkumise) tunnistada kehtetuks taimekaitsetöid teostanud firma töötajate taimekaitse-kutsetunnistused. Samuti võtta koolitusluba taimekaitsetöötajaid koolitavatelt koolitajatelt/koolitusfirmadelt, kelle kasvandikud on oma ebapädevuse tõttu põhjustanud (või ka peaaegu põhjustanud) mesilaste ulatuslikku hukkumist.

- Konfliktihaldusesse – kui kõigest hoolimata juhtub õnnetus, peab kõigil asjasse puutuvatel isikutel ja struktuuridel olema selge ja vastastikku tunnustatud käitumisjuhised, mille järgi tehakse kindlaks, kas ja kes kahju tekitas ning kas ja kuidas kahju kompenseeritakse. Selles osas on EMK-l ettevalmistustöö käimas ning kevadeks on loodetavasti kasutamiskõlblik koodeks olemas. Praeguseks on kirjas Põllumajandusameti (taimekaitseinspektorite) praktika. Ees ootavad kohtumised Veterinaar- ja Toiduametis ning PRIA-s.
- Konfliktihaldusjuhised, millesse on koondatud praktilised tegevusjuhised, viited seadusandlusele ja vajalikud kontaktid ning mis on kooskõlastatud asjasse puutuvate riigiametite ja taimekasvatajate organisatsioonidega, annab mesinikule kindluse toimida omamoodi abi-taimekaitseinspektorina, mis võiks kaasa aidata järelevalve paranemisele. Teisalt tekib siis ka kodanikujärelevalve järelevalveasutuste tegevuse osas (mille vastu ei tohiks ju kellelgi midagi olla).
- Taimekaitsevahendite väär kasutamine vastutustundetute isikute poolt on jätkuvalt reaalne oht. Kui konfliktihalduse puhul räägime kogemata juhtunud õnnetustest, siis vahendi teadlik väärkasutamine on kuritegu. Sellise teo olemasolu kahtluse korral on vajalik järelevalveasutuste (VTA, Põllumajandusamet) kiire ja resoluutne reageerimine ning asjaolude põhjalik uurimine (järjest parem järelevalve).
- Pestitsiidimürgistusest põhjustatud mesilaste massiline hukkumine on Loomatauditõrje seaduse §9 mõistes loomade ulatuslik hukkumine, millest mesinik peab teavitama veterinaararsti. Loomulikult ootab mesinik seepeale ka veterinaararsti adekvaatset reaktsiooni ehk kohale tulemist ja mesilaste hukkumise põhjuste väljaselgitamist.

Ettepanek: anda EMK initsiatiivil koostatavale „Taimekaitse konfliktihaldusjuhendile“ Põllumajandusministeeriumi poolt heaks kiidetud „hea tava“ staatus, mis muudaks selle käitumisjuhendiks nii asjakohaste ametkondade kui ka asjast puudutatud mesinike jaoks.

- Taimekaitsetööde säästvamaks ja otstarbekamaks muutmisel oleks abi Eesti Taimekasvatuse Instituudi juures töötavast entomoloogist, kes:
  - o Teostaks vaatlusi ja prognoosiks taimekahjurite levikut ning jagaks soovitusi võimalikult integreeritud taimekaitse teostamiseks
  - o Oleks eksperdik taimekaitsevahendite võimaliku mõju osas tolmeldajatele (sh. mesilastele) ning osaleks sellisena nii konfliktihalduses kui ka väärkasutajate väljaselgitamisel

EMK peab vajalikuks sellise ametikoha sisseseadmist.

- EMK peab samuti vajalikuks praegu Eesti Maaülikoolis läbi viidava uuringu taimekaitsevahendite mõjust mesilasperede arengule jätkamist (uuringute rahastamist Põllumajandusministeeriumi poolt) ka järgnevatel aastatel, sest praeguseks on uuringu raames suudetud koguda ainult analüüsimiseks vajalik andmestik. Süntees ja järeldused tuleb ka millegi toel ära teha.

Ettepanek: leida võimalusi uuringu taimekaitsevahendite mõjust mesilasperede arengule edasiseks finantseerimiseks.

3. Mesinike kompetents mesilashaiguste kindlaksmääramisel ja ravil ning õigete hooldusvõtete rakendamine:
  - Mesindusorganisatsioonidel on kohustus hoolitseda oma liikmete teadmiste ja oskuste pideva täiendamise eest.
  - Siinkohal tuleb positiivsena ära märkida „Mee tootmise ja turustamise arendamise Eesti riikliku programmi“ tegevust teabe- ja õppepäevade korraldamisel ning rahastamisel.
  - Üle mitme aasta taas toimiv riiklikult rahastatud mesindusõpe Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskoolis, hakkab tõsisemat mõju avaldama paari lähema aasta jooksul. Loodame, et tulevikus areneb mesindusõpe kutseharidusest rakenduslikuks kõrghariduseks ja sealt aste-astmelt edasi, kuni Eesti omade teadusdoktoriteni, kelle erialaks on puhtalt mesindus ja missiooniks Eesti mesinduse edendamine.

Igasugune Põllumajandusministeeriumi tugi (moraalne, seadusandlik, rahaline) mesindushariduse ja –teaduse edendamisele on teretulnud (ja vajalik).
  - Põllumajandusministeeriumi algatatud teadmussiirde komisjon võib mesinduse valdkonnas kujuneda oluliseks tööriistaks, aga alles siis, kui saab paika panna kellelt teadmisi mesinikele siirdama hakata. Kohalik – Eesti - mesindusteadus ja –uuringud (ühe erandiga) sisuliselt puuduvad. Väljapääsuks on esialgu välisekspertide loengute (teabepäevad, koolitused) lisarahastamine.

Ettepanek: leida võimalusi välismaiste mesindusekspertide ja –teadlaste Eestis toimivate loengute/koolituste finantseerimiseks.

Rahalised toetused

1. Tarutoetus: riiklik toetus on otstarbekohane, kui see on suunatud meetootjatele: tootjad on teinud investeeringuid tootmisse, toiduohutusse jne.

See tähendab, et toetusi makstaks neile, kes ennast meetootjatena äriühingu/FIE-na registreerinud ning kõik oma mesilaspered PRIA-s kirja pannud, nagu seadused ette näevad. Samuti peab kõik korras olema Veterinaar- ja Toiduameti seisukohalt (nii loomatervis kui ka toiduohutus).

Toetuse mahu üldise hinnangu aluseks on Põllumajandusministeeriumi poolt koostatav Eesti mesindussektori üldist struktuuri ja spetsiifilisi näitajaid iseloomustav kokkuvõte, mille koostamisel on lähtutud Euroopa Komisjoni määruse (EÜ) nr 917/2004 lisas nr 2 toodud nõuetest ning milles kajastuvad teiste mesindussektori kulude kõrval ka talvesööda kulud ning varratoosi ja teiste mesilashaiguste ravikulud.

Ettepanek: Mesilaspere-toetuse maksmisel võtta aluseks ennast ettevõtjana registreerinud mesiniku/mesila PRIA registris registreeritud mesilasperede arv 1. mai seisuga. Toetuse optimaalne suurus on 21€ pere kohta – see kataks Eesti kliimatingimustest tuleneva suure rahakulu mesilaspere talvesööda ostmiseks.

2. Haiguste seire toetus: mesilashaigused on kõikide mesinike probleem ja seepärast tuleks haigustekitajate esinemise suhtes monitoorida kõiki mesilaid. Samas on laboratorsete analüüsidega kaasnevad kulud paljude (väike)mesinike jaoks oluliseks väljaminekuks, mistõttu paljud pole selliseks monitooringuks valmis – see tähendab siiani valitsenud vaikuse taustal olulist kulude tõusu. Väljapääsuks oleks analüüside maksumuse osaline riigipoolne kompenseerimine (vähemalt esimestel aastatel), kuni pilt haigustekitajate leviku ja ohupotentsiaali osas on selginud.

Ettepanek: eeldusel, et Eestis algatatakse üleriigiline kõikide mesilate monitooring mesilashaiguste tekitajate esinemise väljaselgitamiseks, kompenseerida monitooringu esimese kahe aasta jooksul kõikidele mesinikele mesilast võetud proovide laborianalüüside maksumus ning järgnevateks aastateks töötada välja kompensatsioonimehhanism pensionäridest ja vähekindlustatud isikutest väikemesinike tarvis.

Mahemesindus

Vastavalt Brüssel, 25. märts 2014 Euroopa Komisjoni ettepanekule (COM(2014) 180 final , 2014/0100 (COD)) ja Eesti Mahepõllumajanduse arengukava aastateks 2014-2020 (eriti Tabel 11 – SWOT analüüs) peaks Eestis kehtivad mahemesinduse regulatsioonid läbi tegema teatud muudatused. Eelkõige käsitleksid need:

1. Mesilagruppide asukohta puudutavaid regulatsioone, mis praegu erinevad naaberriikides (eriti põhjamaades) kasutusel olevatest. Täpsustamist vajaksid terminid nagu „peamiselt“, „valdavalt“ jne., mis jätavad laia tõlgendusruumi nii mesinikule kui ka järelvalveametnikule. Need tõlgendused võivad olla risti vastupidised ja varieeruda maakonniti, mis tekitab segadust, halduskulusid ja administratiivset koormust.
2. Naaberriikidest (ja laiema Euroopa praktikast) erinev ning kitsam on ka mahemesinduses lubatud inventari materjalide loetelu, mis muudab inventari Eesti mahemesinike jaoks raskemini kättesaadavaks (ja ka füüsiliselt raskemaks). See nihutab konkurentsieelise Eestist välja.
3. Üldiselt vajavad hetkel kehtivad mahemesinduse nõuded ametkondade ja mesinike koostöös läbi vaatamist, uuenduskuuri ja (NB!) vormistamist kujule, mis oleks nii lihtsalt mõistetav kui ka üheselt arusaadav (ei võimalda vastukäivaid tõlgendusi).

Ettepanek: moodustada Põllumajandusministeeriumi taimetervise osakonna mahepõllumajanduse büroo juhtimisel Põllumajandusameti, Veterinaar- ja toiduameti ning EMK esindajatest töörühm ülaltoodud küsimuste lahendamiseks. Töörühma esimene töökoosolek peaks toimuma veebruari 2015 jooksul.